

معارف قرآنی

پسندہ:

محمد باقر بہبودی

ویراستار

مؤگان سرشار

شعلی

سرشناسه	: بهبودی، محمدباقر.
عنوان و نام پدیدآور	: معارف قرآنی/نویسنده محمدباقر بهبودی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۷۹۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: نشر سرا، ۱۳۸۰.
موضوع	: تفاسیر شیعه - قرن ۱۴ - مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	: قرآن - احکام و قوانین
موضوع	: قرآن - متشابهات و محکامات
موضوع	: قرآن - کلام
موضوع	: قرآن - تحریف
رده بندی کنگره	: (۱۳۰) ۵۶م ۹/ب ۹۸/۹ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۷۱۱۰۸

شعری

معارف قرآنی

نویسنده: محمدباقر بهبودی

ویراستار: مؤگن سرشار

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۷۷۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: مهارت

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۷۹۵-۵

مقدمه و برآستان

کتاب پیش رو، تفسیر موضوعی قرآن است. این کتاب مشتمل بر مقاله‌هایی است که استاد محمدباقر بهبودی (۱۳۹۳-۱۳۷۷)، در مجله‌های مختلف یا به طور مستقل منتشر کرده بود. طالبان فهم قرآن از دیدگاه بهبودی، برای به دست آوردن آرای وی در این زمینه، علاوه بر مطالعه تفسیر وی با نام تدبیری در قرآن، معانی القرآن (ترجمه، ازاد، ترجمه و تفسیر قرآن) و نگاهی به تاریخ انبیا در قرآن، لازم است که به این اثر نیز مراجعه کنند. وی در این مقاله‌هایی که در این کتاب، یکجا آورده است، بسیاری از روش‌ها و مبانی خود را در تفسیر قرآن و حتی گوشه‌هایی از روش خود را در شناخت احادیث معلوم می‌کند. مهم‌ترین مبنای وی در نوع ارجاع آیات فقهی به یکدیگر، در مقاله نخست او «محکمات و متشابهات» به چشم می‌خورد. وی در این مقاله رایج را بیان کرده است که با رای مشهور کاملاً متفاوت است و تقریباً شبیه یکی از آرای است که با جمال سیوطی از قول مالوردی نقل می‌کند. سایر مبانی و روش‌های وی را نیز می‌توان از مقاله‌های «سبک ترجمه در کتاب معانی القرآن»، «دفاع از معانی القرآن» و «تحریف و مشکلات ادبی قرآن» به دست آورد.

این اثر، مهم‌ترین و برجسته‌ترین آرای فقهی، قرآنی و علوم قرآنی استاد بهبودی را در بر دارد. آرای وی در زمینه محکم و متشابه، رجعت، قیامت، حجاب شرعی و حتی سبک در این کتاب درج شده‌اند، با بسیاری از آرای مشهور، متفاوت است. وی در مقاله «هفت آسمان» با رای به روند تطور آرای مفسران درباره هفت آسمان قرآنی، رای نوین بیان کرده است و در آن جا حدس‌های درباره مکان بهشت و جهنم، محل زندگی جنیان و بهشت آدم و حوا مطرح کرده است. در مقاله «جبر و اختیار»، برای حل دعوی دیرینه جبریان و مفوضه، کلید تعریف مشیت را ارائه داده است. وی با تعریفی دقیق و جدید از مشیت، تا حدود زیادی اصطلاح معروف لا جبر و لا تفویض بل امر بین الامرین را روشن کرده است.

در مقاله «رجعت و رستاخیز»، با توجه به نوع خلقتی که برای نفس بشر قایل شده است، تصویری ارائه می‌کند که در سایر تفاسیر دیده نمی‌شود. وی رجعت را تنها مربوط به بازگشت خوبان و بدان نمی‌داند و حتی مربوط به یک دوره خاص، بلکه به سبک ویژه‌ای در باره امکان وقوع رجعت، علت آن، کیفیت رجعت نفس آدمی و دلایل قرآنی اش درباره رجعت تمام انسان‌ها سخن رانده است.

در مقاله «آغاز و انجام انسان» یا همان «رستاخیز»، ابتدا دوره‌های مختلف قیامت را نام می‌برد. یعنی زمان‌های صور اول و خاموشی همگانی؛ بازسازی آسمان‌ها و زمین؛ بازسازی بدن‌ها در دل خاک؛ صور

دوم، برپایی همگانی و حسابرسی را با چهره‌های از حوادث طبیعی و سلسله‌وار، با استناد به آیات قرآن شرح می‌دهد. در این میان، بر اساس همان خلقت ویژه‌ای که برای نفس بشر و کیفیت انتشار انسان در روی کره زمین، برای بار نخست، قایل است، حشر جسمانی خلاق را تصویر می‌کند. وی تعریفی متفاوت از سایر مفسران درباره نامه اعمال ارایه می‌دهد. همچنین در مورد اصحاب اعراف، با استناد به روایت‌هایی، سر فصل زندگی دوره بعدی بر روی زمین را مطرح می‌کند.

در مقاله‌های ارث و ربا، سهام میراث‌بران را معلوم می‌کند و ارث کلاله مادری، کلاله پدری و کلاله پدری و مادری را جداسازی می‌کند و با استناد به روایات صحیح، هر یک از این موارد را شرح می‌دهد. در مقاله ربا، احادیث شرعی را مشخص کرده است و با شرح روایات صحیح مربوط به آن، تفاوت رای خود را با بزرگوار روشن می‌کند.

در مقاله «حجاب شرعی» حدود حجاب را در زمان پیامبر گرامی اسلام بیان کرده است. او رایی بسیار سخت‌گیرانه در مورد حجاب مردان و بانوان مؤمن ابراز کرده است. گرچه که به ظاهر در مورد استفاده بانوان از لوازم آرایشی یا «لا و باهر» یا محدود پوشش پا و دست بانوان اصلاً سخت‌گیری ندارد، اما در محدوده پوشش مردان و زنان حتی نزد هم‌جنسان خود، بسیار سخت‌گیر به نظر می‌رسد. هنگامی که مقاله نخست او در مورد «باب عری» مورد نقد قرار گرفت، وی به یک یک نقدها پاسخ داد و آن را نیز با نام «پاسخی به نقد حجاب شرعی» در این کتاب ضمیمه کرد. این مقاله، از مقاله اصلی در باره حجاب شرعی خواندنی‌تر است؛ زیرا میزان و معیار وی را در باره محدوده حجاب روشن‌تر می‌کند و سبک استناد او را به روایت‌های مربوط به این مسأله، شرح آیات مربوط به حجاب معلوم می‌کند. برای نمونه وی مجبور شده است برای پاسخ به نقدها تفاوت زینت را در فقه اصطلاحی قرآن، با زیور آلات عاریتی، خارجی و دست ساز بشر که قرآن از آن‌ها تعبیر به حلیه می‌کند، بیان کند و آیات زیادی بیاورد تا نشان دهد که مراد قرآن از زینت در یکایک آیاتی که این واژه در آن آمده است، چیست.

استاد بهبودی در دو مقاله دیگر این کتاب، به‌طور وزینی به انطباق تعبیر نهی «لطمه زهرا سلام الله علیها» و تحدید بخشی از آیات سوره احقاف بر حضرت سید الشهداء و یارانش در جهنم استقامه کربلا می‌پردازد. به این ترتیب، این اثر تکمله‌ای بر تفسیر قرآن از دیدگاه محمد باقر بهبودی است.

مؤگان سرشار

۱۳۹۵/۰۳/۱۹

فهرست

پیشگفتار ۹

۱. معکات و متشابهات

۱۲
 ۱۷ صلاة فريضة
 ۳۳ ركعات فريضة
 ۳۷ سنت‌های نماز
 ۴۷ صلاة ضحی - نماز چهار ركعتی در حال سر

۲. آغاز و انجام؛ رستاخیز

۴۹ رمز توفیق
 ۵۲ شهاب طارق
 ۵۶ صور اسرافیل
 ۶۳ باز آفرینی بشر
 ۶۷ باز آفرینی زمین
 ۷۲ باز آفرینی آسمان
 ۷۴ حشر خلایق
 ۷۷ حسابرسی
 ۷۸ فرشتگان در رکاب روح القدس
 ۷۹ نامه اعمال
 ۸۱ تشخیص هویت
 ۸۲ شاهد و مشهود
 ۸۴ با چراغی تابان
 ۸۷ درماندگان اعراف
 ۹۰ شناخت جنت

۹۵	حشر دوزخیان
۹۷	شناخت دوزخ
۱۰۳	حشر جن و انس

۳. فجر کاذب، فجر صادق

۱۰۸	
-----	--

۴. میلاد نبوی

۱۲۱	
-----	--

۵. قرآن و حماسه خاندان عربلا

۱۲۹	
-----	--

۶. سبک ترجمه در کتاب معانی القرآن

۱۴۵	
-----	--

۷. دفاع لامعانی القرآن

۱۶۷	
-----	--

۸. مسأله تحریف و مشکلات ادبی قرآن

۱۸۹	
-----	--

۹. هفت آسمان قرآن

۲۰۰	
۲۰۵	دوره آفرینش
۲۰۹	عوامل آفرینش
۲۱۳	پالایش و پیرایش
۲۲۴	آسمان اول
۲۲۸	آسمان دوم

۲۳۸..... آسمان سوم

۲۴۳..... آسمان چهارم

۲۴۴..... آسمان هفتم

۱۰. جبر و اختیار

۲۴۶.....

۱۱. بدا سید و ولادت

۲۶۲.....

۱۲. رجعت

۲۷۳.....

۲۷۸..... دلائل رجعت از قرآن

۱۳. ارث

۲۹۲.....

۱۴. ربا؛ حيله شرعى

۳۱۳..... حيله رباخوارى

۳۱۶..... مسايل بيع و ربا

۳۲۸..... خاتمه بحث

۱۵. حجاب شرعى

۳۳۱.....

۳۳۹..... سادات و بانوان شوهردار

۱۶. نقدى بر نقد مقاله حجاب شرعى

۳۴۴.....

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ. يَوْمَ تَرْوُنَهَا تَنْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَ تَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَ تَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَ مَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾.
(الحج، ۲۰۱)

«ای مردم، از نفرتی که بروردن روز قیامت بر حذر باشید. زمین لرزه قیامت پدیده‌ای یس شدید است. آن لحظه‌ای که ستاره طارق بر سر ده رین فرو افتد زلزله‌ای مهیب و دهشتناک رخ دهد که قاره‌ها را در هم بریزد. آن روز هر مادری با وحشت از کتبی که در زیر پستان دارد، دست بگیرد و هر آبستنی جنین خود را از هول و وحشت فرو افکند و از خود بخیزد. مردم را سرخوش و مست می‌پنداری که بی‌تبادل بر روی کوه‌پاره‌ها و تپه‌های روان، تپان و خپانند. ی مسمت و سرخوش نیستند؛ بلکه عذاب الهی سخت و سهمگین است.»

پیش‌گفتار

سال‌ها و سال‌ها می‌گذرد که نویسنده این سطور در آیات قرآن به مطالعه و تدبر پرداخته و سال‌های سال می‌گذرد که با شناخت کافی به نشر جزوه‌ها و مقالاتی چند موفق شده است. این اثر قرآنی جزوه نور و ظلمت بود که در سال ۱۳۴۱ منتشر شد. این اثر که می‌باید به صورت یک مجله رسمی ادامه می‌یافت و نیافت، شامل ۴۸ صفحه بود که ۱۶ صفحه اول آن درباره تعبیر خراب و ۱۰ صفحه دوم تا صفحه ۲۵ تفسیر سوره کوثر و ۱۶ صفحه سوم درباره ارث و وصیت بود. نشر دومین شماره و ادامه این مباحث به خاطر اشتغال به تصحیح کتاب بحار الانوار متوقف ماند.

بعد از پایان گرفتن طبع بحار الانوار، به سال ۱۳۵۱ کتابی در حدود ۳۰۰ صفحه به قطع جیبی منتشر شد که نام آن معجزه قرآن است و کتابی دیگر در همان سال به قطع جیبی و ۲۵۰ صفحه که نام آن یوسف صدیق است. چاپ دوم این دو اثر به وسیله کتابفروشی مراجعی انجام گرفت و اینک در حیطه اختیار ایشان است که برای چاپ سوم تصمیم بگیرد.

در سال ۱۳۵۳ جزوه‌ای با قطع رقعی منتشر شد به نام احکام قرآن که شامل بحث وصیت و میراث است به ضمیمه بحث ربا و بعد از آن به سال ۱۳۵۷ جزوه‌های جبر و اختیار، رجعت و کتاب هفت آسمان منتشر شد و در سال ۱۳۶۹-۱۳۷۰ مقاله حجاب شرعی و پاسخی بر نقد آن و در همان سال ۱۳۶۹

کتاب *معانی القرآن* در ترجمه و تفسیر قرآن منتشر گشت. چون کتاب *معانی القرآن* مورد نقد ناقدان قرار گرفت، چند مقاله در پاسخ نقدها پرداخته شد که برخی به چاپ رسید و برخی به چاپ نرسید؛ لذا ناچار شدم که در کتابی مفصل مکتب و مسلک خود را روشن کنم و در این راستا بود که سال ۱۳۷۸ کتاب *تدبری در قرآن* در دو جلد منتشر گشت و باز به خاطر اینکه در آن کتاب مکرر به سایر جزوه‌ها و مقاله‌ها ارجاع داده‌ام، خصوصاً مقالاتی که به چاپ نرسیده بود، لزوماً اقدام به نشر این مجموعه نمودم تا در حد کفایت توضیحات لازم را در اختیار همگان نهاده باشم.

امیدوارم زحمات دوستانم مورد قبول و پذیرش ذات اقدس الهی قرار بگیرد.

محمدباقر بهبودی

بهار ۱۳۸۰